

14. Историја етнологије на Западном Балкану

15. Развој етнологије Западног Балкана након Другог светског рата

-У развоју етнолошке науке на простору Западног Балкана треба разликовати развој народног живота и његово проучавање. Народни живот на нашим просторима је врло стар и богат садржајима, што је убрзано и појачано сталним и интензивним миграцијама од најраније историје. Разлог томе је географски положај између Европе и Азије, западног и источног културног круга, континенталне и средоземне Европе, као и близина афричког и азијског континента. Чести ратови представљају важан фактор у овим кретањима, а у раздобљима мира то су, пре свега, развијена трговина и саобраћај.

-Развитак етнолошке науке код нас прати опште токове свих других регионалних и националних образаца. У њему треба разликовати анегдотску и институционалну фазу. У прву би спадали извештаји страних путописаца и историчара о нашим крајевима, који датирају још од античког доба, а у другу утицаји нововековне филозофије и науке.

-Антички, средњевековни и нововековни развој етнолошких истраживања.

-Истраживања народног живота у 18. и 19. веку. Утицај идеја просветитељства и романтизма на интензивније истраживање традиције.

-У то време највећа заслуга за упознавање Европе са богатим културним наслеђем наших простора припада, пре свега, Доситеју Обрадовићу и Вуку Караџићу, а на ширем јужнословенском простору – Илирском покрету. Они су били истраживачи народног блага, пре свега, усменог књижевног стваралаштва, а потом и упознавали европске интелектуалце са њим и будили њихово занимање за даља истраживања. То је епоха националног буђења балканских народа и појаве покрета за ослобођење од вишевековног ропства туђинској управи, у којој је сакупљање и афирмација усменог народног предања одиграла кључну улогу. На основу ње, у европској култури се шири схватање о томе да су и балкански народи не само део Европе, већ и баштиници врло старих културних достигнућа, на размеђи европске и најстаријих цивилизација Азије и Африке, због чега су вековима били његови преносиоци од развијенијег истока и југа ка мање развијеном северу и западу.

-Током 19. века, са процесима постепеног ослобађања, политичке еманципације, привредног напретка, технолошке модернизације и културног развоја, осим књижевника, у научна истраживања наше народне културе укључују се и историчари и географи, како страни, тако и домаћи, школовани у европским центрима. У српској науци на прелазу из 19. у 20. век истакнуто место припада Јовану Цвијићу.

-Од прве половине 19. века до Другог светског рата, појављују се различити видови институционалне организације проучавања народног живота: часописи, научне академије, музеји, настава у основним, средњим и на високим школама и универзитету.

-Могућности за изучавање етнологије у васпитно-образовном процесу.

-Услед све наглашеније глобализације, са њеном склоношћу ка унификацији планетарне културе, и домаћа етнологија проширује свој предмет ван оквира сеоске средине и народне културе, па истражује и урбане феномене. То утиче и на њен статус и назив: од етнологије прераста у антропологију.

-На развој етнологије/антропологије Југославије утицали су доста и политички фактори: настанак прве Југославије 1918, промена друштвеног система након Другог светског рата и послератни социјалистички развој, посебно појава Покрета несврстаних, и, најзад, последњи талас ратова и криза од 1991-е наовамо, који је отворио и бројна деликатна питања, везана за културни, а посебно национални идентитет.

-Дакле, у новијој историји наше етнологије доминирају два кључна фактора: глобални развој и сопствено национално наслеђе.

Литература:

Основна

1. Дробњаковић, Боривоје, 1960. *Етнологија народа Југославије*, Београд: Народна књига, први део, стр: 5-28.
2. Ковачевић, Иван, „Из етнологије у антропологију (Српска етнологија у последње три деценије 1975-2005.)“, у Радојичић, Драгана, ур., 2005. *Етнологија и етнологија: стање и перспективе*, Београд, САНУ – Етнографски институт, Зборник 21, стр: 11-19.
3. Pavković, Nikola; Bandić, Dušan; Kovačević, Ivan. „Težnje i pravci razvoja etnologije u SR Srbiji (1945–1983)“. U: Zbornik 1. kongresa jugoslovenskih etnologov in folkloristov, 30. kongres Zveze društev folkloristov Jugoslavije, 18. kongres Zveze etnoloških društev Jugoslavije. Rogaška Slatina 5–9. 10. 1983. 1. Uredila in opremila Janez Bogataj in Marko Terseglav (Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 1983): 107–122.
4. Filipović, Milenko, 1961. *Етнологија и школа*, Београд: Етнолошко друштво Југославије

Секундарна

1. Ковачевић, Иван, 2001. *Историја српске етнологије 1: Просветитељство*, Београд: Српски генеалошки центар
2. Ковачевић, Иван, 2001. *Историја српске етнологије 2: Правци и одломци*, Београд: Српски генеалошки центар
5. Ковачевић, Иван, 2015. *Историја српске антропологије*, Београд: Филозофски факултет; Одељење за етнологију и антропологију; Досије студио, одабрани текстови
6. Марјановић, Весна; Марков, Загорка; Месарош-Живков, Ангела; Грујић, Тамара, 2019. *Традиционално народно стваралаштво у едукацији и социјализацији деце предшколског и нижег школског узраста и деце маргиналних група у Војводини*, Кикинда: Висока школа струковних студија за образовање васпитача